

Uchwała nr 13/2026

Komitetu Biologii Molekularnej Komórki PAN
działającego przy
Wydziale II Nauk Biologicznych i Rolniczych PAN
z dnia 14 lipca 2026 r.

**w sprawie poparcia listu otwartego do Rady oraz Dyrekcji Narodowego Centrum
Nauki**

Na podstawie Regulaminu komitetów naukowych Polskiej Akademii Nauk § 7 ust. 4 stanowiącego załącznik do uchwały nr 37/2024 Prezydium Polskiej Akademii Nauk z dnia 17 września 2024 r., uchwała się co następuje:

§1

Komitet Biologii Molekularnej Komórki PAN popiera apel wyrażony w liście otwartym z dnia 14 lipca 2026 r., który odnosi się do zapowiedzianych zmian w zasadach udziału w konkursach grantowych Narodowego Centrum Nauki.

§2

Załącznik do niniejszej Uchwały stanowi list otwarty Komitetu Biologii Molekularnej Komórki z dnia 14 lipca 2026 r.

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem jej podjęcia.

Przewodnicząca KBMK

Dr hab. Magdalena Krzymowska

Uchwała wyraża poglądy Komitetu Naukowego Polskiej Akademii Nauk i nie powinna być utożsamiana ze stanowiskiem Polskiej Akademii Nauk

PRZEWODNICZĄCA
KOMITETU
NAUKOWEGO

Magdalena
Krzymowska

Dr hab. Prof. IBB PAN

Warszawa
14 lipca 2026 r.

Przewodnicząca
Komitetu

Magdalena.Krzymowsk
a@pan.pl

Sekretarzynie Komitetu
Justyna.McIntyre@pan
.pl

RADA NARODOWEGO CENTRUM NAUKI,
DYREKCJA NARODOWEGO CENTRUM NAUKI,

Komitety Naukowe pragnie wyrazić głęboki i stanowczy sprzeciw wobec planowanych przez Narodowe Centrum Nauki radykalnych zmian w zasadach naboru wniosków grantowych, ogłoszonych w komunikacie z dnia 12 czerwca 2026 roku. Jako reprezentanci środowiska akademickiego z pełnym niepokojem przyjmujemy propozycje ograniczeń ilościowych zaplanowanych na lata 2027 i 2028. W naszym przekonaniu proponowane rozwiązania, całkowicie sprzeczne z intencjami ich autorów, doprowadzą nie do racjonalizacji napływu wniosków, lecz do drastycznego obniżenia poziomu naukowego polskich projektów, sztucznego zahamowania rozwoju czołowych zespołów badawczych oraz wprowadzenia szkodliwych patologii strukturalnych.

Wprowadzenie limitu pozwalającego jednej osobie na pełnienie roli kierownika projektu w zaledwie jednym wniosku złożonym w konkursach NCN w ciągu danego roku kalendarzowego niesie za sobą dalekosiężne negatywne konsekwencje:

● **Brak możliwości korekty wniosków po uzyskanych recenzjach:**

Proces recenzji naukowej ma charakter konstruktywnej informacji zwrotnej. Dotychczas badacze, którzy otrzymali odmowę finansowania w pierwszej połowie roku, skrupulatnie analizowali uwagi recenzentów, poprawiali błędy metodyczne i składali ulepszony projekt w kolejnej edycji.

Sztywny roczny limit uniemożliwi tę kluczową, iteracyjną poprawę jakości wniosków w obrębie tego samego roku, skazując wartościowe koncepcje na wielomiesięczne zamrożenie.

● **Blokowanie potencjału czołowych badaczy:** Propozycja ta uderza bezpośrednio w najbardziej produktywnych naukowców, uniemożliwiając im aplikowanie z dwoma niezależnymi, odrębnymi tematycznie i nowatorskimi projektami. Zamiast stymulować wszechstronność, system zmusza do sztucznego wyboru.

● **Sztuczne wpisywanie „kierowników zastępczych”:** Administracyjny zakaz nie sprawi, że wybitne pomysły badawcze przestaną powstawać. Wygeneruje on natomiast patologię polegającą na wpisywaniu jako kierowników osób trzecich, formalnie uprawnionych do złożenia wniosku, lecz niebędących jego realnymi autorami i niemających merytorycznych kwalifikacji ani intencji, by osobiście odpowiadać za realizację badań. Godzi to bezpośrednio w etykę akademicką.

Zapowiedź ograniczenia udziału w konkursie OPUS dla badaczy, którzy w ciągu ostatnich 10 lat otrzymali co najmniej dwa takie granty, poprzez wprowadzenie warunku wcześniejszego złożenia wniosku w programach ERC, jest rozwiązaniem głęboko dysfunkcyjnym:

● **Przekierowanie środków do słabszych grup:** Wykluczenie doświadczonych, wielokrotnych laureatów spowoduje sztuczne przesunięcie funduszy od zespołów o najwyższym potencjale naukowym do grup słabszych, które w otwartej, rzetelnej i merytorycznej konkurencji nie uzyskaby finansowania. Obecne przepisy limitujące jednocześnie kierowanie maksymalnie dwoma projektami są w pełni wystarczające, zapobiegają one monopolizacji środków, a zarazem gwarantują ciągłość finansowania najlepszych laboratoriów.

● **Przeciwnie skuteczny przymus aplikowania do ERC:** Jedynym mierzalnym efektem powiązania OPUS z ERC będzie lawinowy wzrost liczby wymuszonych, niedopracowanych wniosków kierowanych do ERC, składanych wyłącznie w celu „odblokowania” możliwości startu w kraju. Niska liczba wniosków z Polski w ERC nie wynika z braku motywacji naukowców, lecz z trzeźwej i obiektywnej oceny własnego dorobku na tle rygorystycznych wymogów światowych (szczególnie w elitarnych grantach ERC Advanced).

● **Złe ukierunkowanie wektora motywacyjnego:** Presja na aplikowanie o granty ERC powinna być systemowo kierowana na młodych badaczy, ubiegających się o granty typu Starting czy Consolidator. Naturalnym etapem przygotowawczym dla nich powinny być krajowe programy SONATA oraz SONATA BIS. Najlepsze rezultaty przyniosłaby bezpośrednia i zindywidualizowana praca NCN z kierownikami tych konkretnych grantów już na etapie ich realizacji.

Dane statystyczne obejmujące 29 edycji konkursu OPUS z lat 2011–2025 jednoznacznie podważają tezę o rzekomej monopolizacji środków finansowych przez nieliczną grupę laureatów. Aż 71,90% wszystkich uczestników programu kierowało projektem tylko jeden raz, a 18,45% zaledwie dwukrotnie. Osoby z pięcioma lub większą liczbą grantów stanowią marginalny ułamek (poniżej 1% ogółu). OPUS jest więc konkursem o wysokiej rotacji, a nowa bariera uderzy w minimalną, lecz kluczową dla polskiej nauki grupę wybitnych liderów.

Raport opublikowany w Forum Akademickim (<https://forumakademickie.pl/opus-ncn-dla-wszystkich-czy-jednak-elitarny/>) wskazuje na alarmujące trendy makroekonomiczne i strukturalne, które planowane reformy drastycznie zaostrzą:

1. Spadek współczynnika sukcesu: Współczynnik sukcesu spadł z 24,00% w OPUS 1 do rekordowo niskich poziomów 14,00% w OPUS 29 oraz 13,34% w OPUS 30.

2. Wzrost kosztów a stagnacja budżetu: Średnia wartość grantu w ciągu 14 lat wzrosła aż czterokrotnie, podczas gdy nominalny budżet programu zaledwie się podwoił, a budżet NCN uległ stagnacji po 2019 roku, spadając do zaledwie ok. 0,04% PKB (poniżej średniej wieloletniej 0,05%). Efektem tego jest spadek liczby dofinansowywanych projektów w edycji z ok. 500 do zaledwie 300–350.

3. Finansowa zapaść instytucjonalna: Biorąc pod uwagę dramatycznie niskie finansowanie statutowe (subwencję), polska nauka opiera się całkowicie na projektach. Granty OPUS stanowią równowartość aż 19% całej subwencji naukowej instytutów PAN, 10% subwencji Uniwersytetu Warszawskiego oraz 9% Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Dalsze ograniczenia wyeliminują ambitnych i pracowitych badaczy, zwiększając szanse przeciętnych zespołów. Pozyskanie projektu stanie się niezależne od dorobku i jakości projektu, a będzie wynikało z faktu sztucznego ograniczenia konkurencji. Odcięcie najlepszych zespołów wywoła głęboką zapaść strukturalną oraz doprowadzi do braku możliwości wykorzystania doskonałej aparatury badawczej zakupionej w ostatnich latach ogromnym kosztem z funduszy europejskich.

Wzrost liczby aplikacji w ostatnich kilkunastu latach to bezpośredni dowód na skokowy wzrost poziomu naukowego polskich zespołów. Paradoksalnie, niski wskaźnik sukcesu wynika z wysokiej jakości projektów składanych do NCN. Większość grup badawczych potrzebuje dalszego, organicznego rozwoju, by osiągnąć pułap zachodnioeuropejski – administracyjne bariery ten rozwój brutalnie przerwą.

Oczywistym rozwiązaniem problemu niskiego wskaźnika sukcesu jest zwiększenie nakładów na NCN, jednak rozumiejąc ograniczoną pulę środków budżetowych, KBMiK PAN proponuje alternatywne, racjonalne i projakościowe rozwiązanie: wprowadzenie maksymalnych limitów finansowych (kwotowych) na pojedynczy projekt, dostosowanych do specyfiki poszczególnych paneli naukowych (HS, ST, NZ).

Dynamiczny wzrost średniego kosztu grantu w ostatnich latach wyraźnie przewyższył inflację. Praktyka badawcza pokazuje, że bardzo wiele hipotez naukowych można z powodzeniem zweryfikować w ramach mniejszych budżetów, a w przypadku sukcesu – ubiegać się o kontynuację finansowania w kolejnych etapach. Działanie takie:

- Pozwoli na znacznie bardziej racjonalne i sprawiedliwe dysponowanie ograniczonymi środkami finansowymi.

- Zwiększy wskaźnik sukcesu poprzez sfinansowanie większej liczby projektów, bez obniżania kryteriów doskonałości naukowej.
- Zapobiegnie eliminacji wybitnych naukowców przez biurokratyczne zakazy i utrzyma zdrową konkurencyjność.

Jesteśmy przekonani, że takie działanie zostanie z pełną aprobatą przyjęte przez środowisko naukowe w Polsce, stanowiąc przejaw dojrzałej, elastycznej i odpowiedzialnej polityki finansowej państwa.

W imieniu Komitetu Biologii Molekularnej Komórki PAN

Przewodnicząca dr hab. Magdalena Krzymowska, prof. IBB PAN